

knowledge and their generalization. Solving the tasks of specialized training, improving the procedural component, namely, formation of biological competence, led to the search for tools that would increase the efficiency of the educational process in high school.

The article substantiates the didactic possibilities of cognitive tasks as a means of forming all components of the biological competence: logical-content, operational, research, cognitive. The use of cognitive tasks as a means of forming the biological competence provides: improving the quality, depth, strength, integrity of students' knowledge; development of scientific intuition, critical, nonlinear thinking; ability to solve problem situations; improving skills of search, analysis, generalization of information; mastering the Science picture of the world, basic laws and patterns, fundamental ideas, principles, modern representations about the development of biological systems; understanding the structure and their functional features, evolution, relationship with the environment; increasing the level of cognitive interest, motivation and readiness for further learning.

Key words: *profile education, educational tasks, cognitive tasks, subject competence, biological competence, fundamentalization of Science preparation, self-realization, self-actualization.*

УДК 37.015.3:159.922(045)

Тетяна Гуркова

Комунальний заклад «Запорізький обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»

Запорізької обласної ради

ORCID ID 0000-0002-8128-664X

DOI 10.24139/2312-5993/2020.09/317-329

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «ГОТОВНІСТЬ» У ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті представлено й теоретично обґрунтовано різні підходи до тлумачення поняття «готовність» у психолого-педагогічній літературі. Проаналізовано періоди розвитку готовності людини до здійснення певного виду діяльності. Розглянуто два основні підходи до трактування сутності готовності як психологічного феномену. Здійснено аналіз дефініції «готовність» як фізіологічної природи, своєрідного стану суб'єкта з впливом на загальне підвищення активності роботи головного мозку. Автором розкрито особливість готовності до професійної діяльності. Передбачено перспективу подальших досліджень проблеми формування готовності в учителів початкової школи як цілісної системи та результату педагогічного процесу.

Ключові слова: *готовність, учителі початкової школи, готовність до діяльності як психологічного стану, чинники підґрунтя готовності до діяльності, періоди розвитку готовності, професійна готовність, фізіологічний механізм готовності.*

Постановка проблеми. Ефективність будь-якої діяльності визначається, насамперед, психологічною та практичною готовністю людини до її виконання. На сьогодні є актуальною необхідність розглянути дефініцію «готовність» учителів початкової школи до реалізації організаційних форм навчання. Це дослідження має теоретично, а потім і експериментально,

довести, що, по-перше, проблема готовності вчителів таки є і, по-друге, заклади ППО мають знайти шляхи рішення, які можуть бути впроваджені викладачами, щоб допомогти вчителям бути готовими до діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Вагомий внесок у трактування дефініції «готовність» у різні часи зробили видатні педагоги й учені. «Готовність» у психолого-педагогічній літературі розглядали як: прояв усіх граней особистості, які забезпечують можливість ефективно виконувати професійні функції (Бекерова, 2010); стан, при якому організм краще пристосовується до асоціювання певних поєднань стимулів і реакцій (Войтко, 1982); цілісне особистісне утворення, що інтегрує сукупність внутрішніх суб'єктивних чинників окремої діяльності та досліджується (Гончаренко, 2000); єдність афективного, емоційного стану, когнітивних утворень, переконань і поведінкових актів у вигляді навичок і стійких реакцій (Дьяченко та Кандибович, 2004); психічний стан особистості, що визначає потенційну активізацію психічних функцій під час виконання певної діяльності (Дурай-Новакова, 1983); установка, спрямована на виконання певних дій, яка передбачає наявність сформованих знань, умінь і навичок, а також здатності до протидії перешкодам, що виникають під час виконання дії (Зінченко та Мещеряков, 1997); синтез якостей особистості, що зумовлюють її придатність до діяльності (Крутецький, 1972); сформованість психологічних властивостей, без яких неможливе успішне оволодіння діяльністю (Ложкін, 2011); результат процесу підготовки та соціально-педагогічної діяльності (Ліненко, 1996); особливий стан, що має складну динамічну структуру і є проявом сукупності взаємопов'язаних мотиваційних і стійких вольових характеристик особистості (Мехіладзе, 1986); свідомий вибір професії відповідно до здібностей і можливостей особистості (Павлютенков та Крижко, 2006); суб'єктивний стан особистості, яка усвідомлює себе здатною й підготовленою до тієї чи іншої діяльності та прагне до її виконання; результат трудового виховання, професійного навчання, психологічної підготовки та психологічної мобілізації (Платонов, 1984); певний рівень у розвитку особистості, що передбачає сформованість цілісної структурованої системи ціннісних, когнітивних, емоційно-вольових і операційно-поведінкових якостей особистості, які забезпечують оптимальне орієнтування в діяльності (Реан та Коломинський, 2001); визначальна ознака установки, яка виявляється в усіх випадках поведінкової активності суб'єкта; пристосування можливостей особистості для успішних дій у даний момент, внутрішнє налаштування особистості на певну поведінку під час виконання задач, установка на активні та цілеспрямовані дії (Узнадзе, 2001); активно-дієвий стан особистості,

установка на певну поведінку, мобілізація сил для виконання завдання (Шадських, 2006); високий рівень розвитку мотиваційних, пізнавальних, емоційних та вольових процесів особистості, колективу, який забезпечує успіх майбутньої діяльності; адекватна установка на майбутню діяльність (Ярмаченко, 1996).

Таким чином, детальний аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив необхідність дослідження дефініції «готовність» учителів початкової школи.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні дефініції «готовність» у психолого-педагогічній літературі.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури; узагальнення напрацювань вітчизняних та зарубіжних учених із визначеної проблеми; систематизація отриманої інформації.

Виклад основного матеріалу. В академічному словнику української мови «готовність» тлумачиться як стан готового; бажання зробити що-небудь (Білодід, 1980, с. 148). За визначенням В. Даля, «готовність» – стан і властивість людини, яка може та бажає щось виконати; у словнику С. Ожегова це поняття трактується як «згода зробити що-небудь» (Ожегов, 1960, с. 122).

Дефініція «готовність» широко розглядається у психологічній літературі, однак учені дещо по-різному тлумачать це поняття. Так, у Великому психологічному словнику за редакцією Б. Мещерякова та В. Зінченка готовність до дії (з англ. *readiness to action*) визначається як стан мобілізації всіх психофізіологічних систем людини, що забезпечують ефективно виконання певних дій (Мещеряков та Зінченко, 2008, с. 101). У словнику психологічних понять, які містяться в підручнику М. Варія «Загальна психологія», готовність розглядається як стан мобілізації психофізіологічних систем перед майбутньою діяльністю (Варій, 2009, с. 991). На жаль, у педагогічних словниках та енциклопедіях цьому поняттю не приділено належної уваги, лише в довідково-аналітичній праці «Енциклопедія освіти», яка вміщує різноманітну інформацію з теорії, історії та практики української педагогічної і психологічної науки, зазначається, що готовність – це стан мобілізації психологічних і психофізіологічних систем людини, які забезпечують виконання певної діяльності (Кремень, 2008, с. 136).

Вивченню *готовності до діяльності* як психічного стану, що дозволяє успішно виконувати професійні завдання (функціональний підхід), приділялося багато уваги в наукових працях В. Дорохіної і С. Равикович (1989), О. Запорожця (1958), А. Зосімовського та Л. Гапоненка (1991),

О. Ковальова (1965), М. Левітова (1964), Б. Ломова (1984), Ш. Надірашвілі (1990), В. Семиченко (2001), Д. Узнадзе (1961), О. Ухтомського (1951), Е. Фарапонової (1985) та ін. Особистісний підхід, за яким готовність трактується як інтегральна якість особистості, подано у працях В. Бодрова (1991), М. Гинзбурга (1996), Л. Головей (1996), М. Дьяченка і Л. Кандибович (1976), С. Максименка і О. Пелеха (1994), А. Маркової (1996), В. Моляко (1989), Є. Романової (1992), В. Сластьоніна (2010) та ін.

Аналіз наукових досліджень дозволяє зробити висновок, що готовність як інтегральна якість є взаємодією двох основних характеристик: психоемоційного стану та психологічної характеристики особистості, які проявляються у взаємній збалансованості. Саме єдність афективного, емоційного початку, когнітивних утворень, переконань і поведінкових актів у вигляді навичок, стійких реакцій є виразом сформованості психологічної готовності людини до певного виду діяльності.

Наприкінці ХХ ст. М. Дьяченко та Л. Кандибович готовність до діяльності трактували як цілеспрямований вияв особистісних властивостей людини, зокрема переконань, поглядів, мотивів, почуттів, вольових та інтелектуальних якостей, знань, навичок, умінь, установок, вважаючи, що така готовність є результатом ідейної, морально-політичної, психологічної, професійної та фізичної підготовки (Дьяченко та Кандибович, 1976). Розглядаючи складні види діяльності, ці автори виділили чинники, які складають підґрунтя готовності до діяльності, а саме:

- «осмислення своїх потреб, вимог суспільства, колективу, або завдань, поставлених іншими людьми;
- усвідомлення цілей, реалізація яких забезпечить розв'язання накресленого завдання;
- осмислення й оцінка умов, за яких здійснюватимуться майбутні дії, актуалізація досвіду, пов'язаного в минулому з виконанням завдань і вимог подібного характеру;
- визначення на основі досвіду й оцінки умов діяльності найбільш вірогідних способів розв'язання завдань;
- прогнозування перебігу своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів, оцінка співвідношення власних можливостей, рівня домагань та ступеня досягнення певного результату;
- мобілізація сил відповідно до мотивів праці та завдань, використання самонавіювання у процесі досягнення цілей» (Дьяченко та Кандибович, 1976, с.19).

Вагомий внесок у розробку різних аспектів психологічної готовності учителів на початку 70-х рр. ХХ ст. зробили відомі вітчизняні психологи Г. Костюк, Д. Ніколенко, О. Раєвський та ін., для яких, через історичні умови становлення і розвитку психології як науки, освітянська галузь виявилася головним осередком, що визначив загальний напрям психологічних і педагогічних досліджень в Україні (Костюк, 1978).

Аналіз літературних джерел засвідчив, що вивчення проблеми готовності людини до здійснення певного виду діяльності має давню історію із властивими їй періодами розвитку, а саме:

1) кінець ХІХ – початок ХХ ст. – вивчаються питання готовності в контексті теорії рефлексів І. Павлова;

2) 20 – 40-і рр. ХХ ст. – досліджуються нейрофізіологічні механізми регуляції й саморегуляції поведінки людини та ролі психологічної готовності як одного з механізмів її успішності в певному виді діяльності;

3) 50 – 60-і рр. ХХ ст. – активізуються дослідження готовності з позиції діяльнісного підходу, когнітивної концепції діяльності та саморегуляції на рівні фізіологічних і психологічних механізмів (установки, потреби, мотиви);

4) 70-і рр. ХХ ст. й до нашого часу – активно розробляється теорія психологічної готовності до різних видів діяльності, збагачується поняття «психологічна готовність до праці» та вводяться терміни «професійна готовність», «готовність до професійної діяльності» тощо.

На згаданих вище етапах розвитку психологічного феномену «готовність» відбувалася зміна підходів до трактування сутності і змісту цього поняття. У більшості психолого-педагогічних дослідженнях готовність розглядається як фундаментальна умова виконання людиною певної дії чи діяльності. Однак, тут слід ураховувати, що складність виявлення педагогічних умов і дослідження методів формування готовності особистості до професійної (педагогічної) діяльності зумовлюється відсутністю єдиного тлумачення цього поняття, тому й актуалізує вивчення його змісту та сутності з погляду фізіології, психології і педагогіки.

Вище зазначене свідчить про два основні підходи до трактування сутності готовності як психологічного феномену:

1) *функціональний* – передбачає вивчення готовності як певного тимчасового психічного стану, який забезпечує високий рівень досягнень (натхнення, наснага, задоволеність, зосередженість тощо);

2) *особистісний* – коли готовність розуміється як інтегральне утворення особистості, що містить мотиваційний, когнітивний, емоційно-

вольовий компоненти, знання, уміння, навички, особистісні якості, адекватні вимогам діяльності; при цьому підході готовність, будучи результатом підготовки (підготовленості) до певного виду діяльності, формує стійкі характеристики особистості (погляди, внутрішні переконання, інтереси, потреби, цінності).

З початку 80-х рр. ХХ ст. готовність учителя до професійної діяльності стала предметом спеціальних педагогічних досліджень. Так, готовність до педагогічної діяльності В. Сластьонін визначає як особливий психічний стан, що характеризується наявністю в суб'єкта образу структури певної дії та постійною спрямованістю свідомості на її виконання. Чинниками, які сприяють оптимізації процесу формування готовності, науковець вважає теоретичну і практичну підготовку вчителів початкової школи до педагогічної діяльності, розвиток у них адекватної мотивації і професійно важливих якостей особистості. Р. Пенькова цей феномен розглядає як прагнення та здатність учителів виконувати свої професійні функції, а формування цієї якості, на її думку, передбачає опанування ними способами педагогічної діяльності та розвиток професійної мотивації (Пенькова, 1994).

К. Дурай-Новакова пропонує розглядати професійну готовність як складне структурне утворення, орієнтоване на повне й успішне виконання різних функцій учителя, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви та освоєні цінності учительської професії (Дурай-Новакова, 1983).

З-поміж сучасних науковців готовність до педагогічної діяльності Л. Рибалко розуміє як особистісні інтегровані новоутворення в мисленні, свідомості, самосвідомості, якостях особистості вчителя (інтелектуальних, психічних, фізичних та ін.), які забезпечують продуктивне виконання педагогічної діяльності (Рибалко, 2008).

Л. Кондрашова цей феномен трактує як єдність морального та психологічного: професійно-моральні погляди й переконання, професійну спрямованість психічних процесів, самовладання, педагогічний оптимізм, працездатність, налаштованість на педагогічну працю, здатність до подолання труднощів, самооцінку її результатів, потребу в професійному самовихованні, які забезпечують високі результати педагогічної роботи (Кондрашова, 2006). Ю. Пелех готовність до педагогічної діяльності вважає інтегрованою якістю особистості, яка спрямована на адекватну реакцію щодо можливості ситуативного вирішення універсальних (різнопланових) освітніх завдань із допомогою активізації та застосування набутої в навчально-виховному процесі системи компетенцій (Пелех, 2009).

Зокрема, вітчизняні та зарубіжні фізіологи зазначають, що готовність як своєрідний стан суб'єкта не може виникнути поза загальним підвищенням активності роботи головного мозку, звідси, *фізіологічним механізмом готовності* є певний функціональний рівень кори та підкірки головного мозку, певний стан усіх систем та органів людського організму (дихальної, серцево-судинної, м'язової, ендокринної та ін.). Такий розподіл є умовним, бо реально «готовність особистості та готовність організму перебувають у єдності, а їх виникнення й перебіг забезпечуються роботою центральної нервової системи» (Ухтомський, 2002, с. 122).

Як зазначалося вище, у вітчизняній фізіології наприкінці XIX – початку XX ст. І. Павловим активно вивчалися питання готовності з позиції теорії рефлексів, а саме: елементарні форми готовності до поведінки виникають на основі безумовних рефлексів – орієнтовного, захисного, статевого тощо. Тому механізмом складних форм готовності, на його думку, є, насамперед, умовно рефлекторна діяльність мозку, а корковим апаратом – лобові доли мозку, які відіграють вирішальну роль у забезпеченні свідомої діяльності людини (Павлов, 1952).

Одним із перших розпочав вивчення фізіологічної природи готовності до дії О. Ухтомський, запропонувавши теорію про «оперативний спокій». «Оперативний спокій, – писав відомий учений-фізіолог, – є готовністю до дії, яка може встановлюватися на різних ступенях. Більш високоорганізована здатність до оперативного спокою є водночас і більш організованою, терміновою готовністю до дії» (Ухтомський, 1951, с. 129).

Для розуміння фізіологічного механізму готовності та її функціонування в діяльності важливе значення також мають положення О. Ухтомського про домінанту, яка є тимчасово пануючою рефлекторною системою, що спрямовує роботу нервових центрів у конкретний момент часу. Домінанта об'єднує весь організм у єдине ціле, забезпечує активне вибіркове пристосування до зовнішніх умов, а отже – уможливорює виникнення та збереження психологічної готовності (Ухтомський, 2002). Інший відомий нейрофізіолог, автор концепції «фізіології активності» М. Бернштейн, пов'язував механізм готовності з порушенням системи умовних зв'язків. Він зазначав, що в підтримці та реалізації психологічної готовності бере участь ретикулярна формація, яка забезпечує необхідною енергією кору головного мозку, затримує імпульси, що гальмують її тонус і темп роботи, та пропускає, насамперед, імпульси збудження, найбільш життєво важливі в даний момент (Бернштейн, 1990).

Підводячи підсумок аналізу досліджень готовності з погляду фізіології, робимо висновок, що фізіологічним механізмом готовності людини до діяльності є високий рівень збудження кори головного мозку, її лобових доль, панування функціональної системи, що відповідає умовам і завданням майбутньої діяльності та їх можливим змінам.

Відомо, що готовність є однією з головних умов виконання людиною своєї професійної діяльності. Дефініція «готовність до праці» була поглиблена й конкретизована в наукових розвідках відомого вітчизняного психолога В. Моляко, якому належить пріоритет у конкретизації змісту й обсягу цієї категорії в педагогічній психології, – спочатку в контексті психології творчості (Моляко, 1978), а згодом, – у започаткованому ним окремому, більш широкому напрямі, – творчій конструктології (Моляко, 2007). Під готовністю до праці вчений розуміє складне особистісне утворення, багатокomпонентну систему, сукупність складників якої надає особистості змогу виконувати конкретну роботу (Моляко, 1989).

Особливістю готовності до професійної діяльності, на думку О. Бодальова, є інтегративний характер, який виявляється в упорядкуванні її внутрішніх структур, гармонійності основних компонентів особистості професіонала, а також у стійкості, стабільності та послідовності їх функціонування. Тобто професійна готовність має ознаки, що свідчать про єдність, цілісність особистості, її здатність до продуктивної професійної діяльності (Бодальов, 1998).

Нам імponує визначення готовності до професійної діяльності за А. Ліненко, яка під нею розуміє цілісне багаторівневе утворення, що характеризує емоційно-когнітивну, вольову мобілізаційність суб'єкта в момент його залучення до діяльності певного спрямування та передбачає усвідомлену особистістю мотивацію щодо виконання цієї діяльності (Ліненко, 1996, с. 56).

Аналізуючи природу феномена «готовність до професійної діяльності», вчені (Дьяченко, 1976, 1985; Жванія, 2015; Костюченко, 2011 та ін.) однастайні в тому, що її сутність полягає у вираженні спрямованості особистості на діяльність взагалі та на діяльність у межах її різних вузьких, професійно орієнтованих завдань. Водночас, цей феномен, функціонуючи в кожній із професійних сфер діяльності фахівця та будучи зумовленим диференціацією професійних знань у межах цих сфер, має в кожному окремому випадку конкретний специфічний прояв (Жванія, 2015, с. 71).

Слід зазначити, що предметом нашого дослідження є готовність до реалізації організаційних форм в умовах освітнього середовища.

Аналіз значної кількості дисертаційних досліджень, що виконувалися з початку XXI ст., дозволив виокремити з-поміж сучасних вітчизняних науковців, насамперед, таких, які ґрунтовно вивчали феномен готовності учителів початкової школи до різних видів професійної діяльності.

Сучасні вітчизняні науковці, які вивчали феномен готовності вчителів до різних видів професійної діяльності, а саме готовності до впровадження інновацій (Гавриш, 2006); педагогічного моделювання (Бахмат, 2011); складання та розв'язування навчально-пізнавальних завдань (Бельчева, 2007); застосування інтерактивних технологій навчання (Бекірова, 2010); професійного саморозвитку засобами проєктивної технології (Бистрюкова, 2009); моделювання освітнього середовища (Водолазська, 2015); навчання ігрового дизайну (Жлудько, 2015); організації контролю за навчальною діяльністю (Завіна, 1996); проєктування інформаційно-комунікаційного середовища (Лецюк, 2015); формування навчально-пізнавальної компетентності (Олійник, 2015); розвитку креативності (Фадєєв, 2006); організації дизайнерської діяльності (Холостенко, 2012); особистісно орієнтованого навчання (Шаповал, 2007).

На наш погляд, таке трактування дефініції дає змогу оцінити її як цілісну систему та результат педагогічного процесу, який підтверджує проблему формування готовності в учителів початкової школи в контексті нашого дослідження.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, учитель повинен бути готовим до реалізації завдань щодо модернізації освітнього процесу в контексті компетентнісного підходу. Готовність учителя початкової школи до організаційних форм навчання учнів передбачає його психологічну, методичну і предметну підготовку, а також сформованість низки особистих якостей (фізіологічну підготовку) (Колбіна, 2008; Овчарук, 2004; Ратушинська, 2013).

Основою сучасної професійної діяльності вчителя початкової школи є його готовність як високопрофесійного фахівця, ознайомленого із сучасними світовими вимогами до освітнього процесу у школі першого ступеня; готового до організації навчальної діяльності молодших школярів як педагогічної взаємодії, спрямованої на розвиток особистості кожного з них; здатного здійснювати підготовку молодших школярів до творчого виконання стандартних і нестандартних завдань життєтворчості (Левина, 2001; Новик, 2016).

Очевидно, що в сучасних умовах справжнім професіоналом може бути лише той фахівець, який «здатний творчо застосовувати набутий

капітал знань, самостійно здобувати й опрацьовувати та використовувати інформацію, змінюватися сам і змінювати свою діяльність, наповнювати її сучасним змістом; набувати необхідних для цього вмінь та особистісних якостей, мислити нелінійно, прагнути постійного самовдосконалення» (Бишова, 2008, с. 6-9).

Вимоги до підвищення якості початкової освіти безпосередньо пов'язані з удосконаленням рівня професійної перепідготовки педагога. Поле діяльності вчителя початкової школи значно розширюється під впливом вимог до результатів початкового етапу шкільної освіти. Таким чином, удосконалення педагогічної освіти має передбачати швидке реагування на потреби початкової школи, насамперед, щодо розвитку діяльності здобувачів, акценту розвивальної орієнтації освітнього процесу, переважання гуманістичних підходів у вигляді особистісно зорієнтованого навчання, мотивування здобувачів до навчання та формування в них уміння вчитися. Відповідно, наукові пошуки передбачають два основні напрями досліджень: з одного боку, це вивчення особливостей готовності вчителів початкової школи, а з іншого, вивчення способів організації форм навчання.

Спираючись на напрацювання науковців, під готовністю вчителя початкової школи до педагогічної діяльності розуміємо інтегровану якість особистості, яка містить мотиваційні, змістові, процесуальні та рефлексивні компоненти, що у своїй сукупності складають цілісну систему й характеризуються низкою взаємозв'язків і взаємовпливів: особистісне новоутворення, яке охоплює мотивацію до модернізації й оптимізації діяльності здобувача, теоретичні знання про зміст і форми навчальної діяльності, практичні вміння та навички їх застосування, здатність до критичної самооцінки й оцінки результатів своєї діяльності.

Перспективу подальшого наукового дослідження вбачаємо в розвідці дефініції «готовність» учителів початкової школи до реалізації організаційних форм навчання.

ЛІТЕРАТУРА

- Бахмат, Н. В. (2011). *Формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до педагогічного моделювання* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ (Bakhmat, N. V. (2011). *Formation of readiness of the future teacher of primary classes to pedagogical modeling* (PhD thesis abstract). Kyiv).
- Бекірова, Л. Е. (2010). *Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ (Bekirova, L. E. (2010). *Formation of readiness of future primary school teachers to use interactive learning technologies* (PhD thesis abstract). Kyiv).
- Білодід, І. К. (1980). *Словник української мови: в 11 т.* Київ: Наукова думка (Bilodid, I. K. (1980). *The dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes.* Kyiv).

- Бодров, В. А. (1991). Психологическое исследование проблемы профессионализации личности. *Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала*, 3-26 (Bodrov, V. A. (1991). The psychological research of a problem of professionalization of the person. *The psychological research on the problem of formation of the professional*, 3-26).
- Войтко, В. (1982). Психологічний словник. Київ: Вища школа (Voitko, V. (1982). *The psychological dictionary*. Kyiv: Higher school).
- Водолазська, Т. В. (2015). *Формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища у системі післядипломної освіти* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Полтава (Vodolazska, T. V. (2015). *Formation of readiness of primary school teachers to model the educational environment in the system of postgraduate education* (PhD thesis abstract). Poltava).
- Гавриш, І. В. (2006). *Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності* (дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04). Харків (Havrysh, I. V. (2006). *The theoretical and methodological bases of the formation of readiness of future teachers for innovative professional activity* (DSc thesis). Kharkiv).
- Гончаренко, С. У. (2000). *Професійна освіта: словник*. Київ: Вища школа (Honcharenko, S. U. (2000). *The professional education: dictionary*. Kyiv: Higher school).
- Дьяченко, М. И., Кандыбович, Л. А. (2004). *Психологический словарь-справочник*. Минск: Харвест (Dyachenko, M. I., Kandybovych, L. A. (2004). *The psychological dictionary-reference book*. Minsk: Harvest).
- Жлудько, В. М. (2015). *Формування готовності майбутніх учителів до навчання ігрового дизайну учнів початкових класів* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Чернігів (Zhludko, V. M. (2015). *Formation of readiness of future teachers to teach game design to primary school students* (PhD thesis abstract). Chernihiv).
- Зінченко, В., Мещеряков, Б. (1997). *Психологический словарь*. Москва: Педагогика (Zinchenko, V., Meshcheryakov, B. (1997). *The psychological dictionary*. Moscow: Pedagogy).
- Костюченко, Л. В. (2011). Готовність майбутніх вчителів початкових класів до професійної діяльності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 39 (1), 65-65 (Kostiuchenko, L. V. (2011). The readiness of future primary school teachers for professional activity. *The psychological and pedagogical problems of rural school*, 39 (1), 65-65).
- Кремень, В. Г. (2008). *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер (Kremen, V. H. (2008). *The encyclopedia of education*. Kyiv: Jurinkom Inter).
- Крутецкий, В. (1972). *Основы педагогической психологии*. Москва: Просвещение (Krutetskyi, V. (1972). *The basis of pedagogical psychology*. Moscow: Enlightenment).
- Линенко, А. Ф. (1996). *Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности* (дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.04). Киев (Linenko, A. F. (1996). *The theory and practice of the formation of readiness of students of pedagogical high schools for professional activity* (DSc thesis). Kyiv).
- Ложкін, Г., Коцан, І., Бараннік, В., Подляшаник, В. (2011). *Психологія: терміни, поняття, визначення: словник-довідник*. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки (Lozhkin, H., Kotsan, I., Barannik, V., Podliashanyk, V. (2011). *The psychology: terms, concepts, definitions: dictionary*. Lutsk).

- Мещеряков, Б. Г. (2008). *Большой психологический словарь*. Москва: АСТ; СПб.: Прайм-Еврознак (Meshcheriakov, B. G. (2008). *The large psychological dictionary*. Moscow: AST; SPb.: Prime-Evroznak).
- Моляко, В. О. (1989). *Психологічна готовність до творчої праці*. Київ: Знання (Molyako, V. O. (1989). *The psychological readiness for creative work*. Kyiv: Knowledge).
- Овчарук, О. В. (2004). *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: К.І.С. (Ovcharuk, O. V. (2004). *The competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*. Kyiv: K.I.S.).
- Ожегов, С. (1960). *Готовність*. *Словник російської мови*. Режим доступу: <http://www.ozhegov.com/words/6103.shtml> (Ozhegov, S. (1960). *Readiness*. *Dictionary of the Russian language*. Retrieved from: <http://www.ozhegov.com/words/6103.shtml>).
- Олійник, І. М. (2015). *Розвиток готовності вчителя до формування навчально - пізнавальної компетентності молодших школярів у післядипломній педагогічній освіті* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ (Oliyunk, I. M. (2015). *The development of teacher readiness for the formation of educational and cognitive competence of junior schoolchildren in postgraduate pedagogical education* (PhD thesis abstract). Kyiv).
- Пелех, Ю. В. (2009). *Ціннісно-смісловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога*. Рівне: Тетіс (Pelekh, Yu. V. (2009). *The value-semantic concept of professional training of the future teacher*. Rivne: Tetis).
- Платонов, К. К. (1984). *Краткий словарь системы психологических понятий*. Москва: Высшая школа (Platonov, K. K. (1984). *A short dictionary of the system of psychological concepts*. Moscow: Higher School).
- Сластенин, В. А., Каширин, В. П. (2010). *Психология и педагогика*. Москва: Академия (Slastenin, V. A., Kashirin, V. P. (2010). *Psychology and pedagogy*. Moscow: Academy).
- Узнадзе, Д. Н. (2001). *Психология установки*. СПб.: Питер (Uznadze, D. N. (2001). *The psychology of a setting*. SPb.: Peter).
- Ухтомский, А. А. (1951). *Собрание сочинений в 2-х т.* Ленинград: Знание (Ukhtomskiy, A. A. (1951). *The collection of works in 2 volumes*. Leningrad: Knowledge).
- Холостенко, Ю. В. (2012). *Формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до організації дизайнерської діяльності учнів* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Кіровоград (Kholostenko, Yu. V. (2012). *Formation of readiness of future primary school teachers for the organization of students' design activity* (PhD thesis abstract). Kirovograd).
- Шадських, Ю., Піча, В. (2006). *Психологія: короткий навч. словник (терміни і поняття)*. Львів: Магнолія (Shadskykh, Yu., Picha, V. (2006). *The psychology: a short textbook. dictionary (terms and concepts)*. Lviv: Magnolia).
- Шаповал, Ю. Д. (2007). *Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до особистісно орієнтованого навчання молодших школярів* (дис... канд. пед. наук: 13.00.04). Харків (Sharoval, Yu. D. (2007). *The pedagogical conditions of formation of readiness of the future teacher of primary classes to personally oriented training of junior schoolchildren* (PhD thesis abstract). Kharkiv).
- Ярмаченко, М. Д. (1996). *Педагогічний словник*. Київ: Пед. думка (Yarmachenko, M. D. (1996). *The pedagogical dictionary*. Kyiv: Ped. opinion).

РЕЗЮМЕ

Гуркова Татьяна. Дефиниция понятия «готовность» в психолого-педагогической литературе.

В статье представлены и теоретически обоснованы различные подходы к толкованию понятия «готовность» в психолого-педагогической литературе. Проанализированы периоды развития готовности человека к совершению определенного вида деятельности. Рассмотрены два основных подхода к трактовке сущности готовности как психологического феномена.

Осуществлен анализ дефиниции «готовность» как физиологической природы, своеобразного состояния субъекта с влиянием на общее повышение активности работы головного мозга. Автором раскрыта особенность готовности к профессиональной деятельности. Предусмотрено перспективу дальнейших исследований проблемы формирования готовности у учителей начальной школы как целостной системы и результата педагогического процесса.

Ключевые слова: *готовность, учитель начальной школы, готовность к деятельности как психологическое состояние, факторы основ готовности к деятельности, периоды развития готовности, профессиональная готовность, физиологический механизм готовности.*

SUMMARY

Hurkova Tetyana. The definition of the concept "readiness" in the psychological-pedagogical literature.

The article presents and theoretically substantiates various approaches to the interpretation of the concept of "readiness" in the psychological and pedagogical literature.

The aim of the article is to analyze the theoretical reasoning of the definition of "readiness" in pedagogy and psychology. To achieve this goal, methods of analysis of psychological and pedagogical literature were used; generalization of achievements of domestic and foreign scientists on a certain problem; systematization of the received information.

After analyzing the psychological and pedagogical literature, we can say that the issue of "readiness" of teachers, scientists have been addressed constantly.

The article analyzes the periods of human readiness to carry out a certain type of activity. Two main approaches to the interpretation of the essence of readiness as a psychological phenomenon are considered. The analysis of the definition of "readiness" as a physiological nature, a peculiar state of the subject with an impact on the overall increase in the activity of the brain. The author reveals the peculiarity of readiness for professional activity. Emphasis is placed on a thorough study of the phenomenon of readiness of primary school teachers for various types of professional activities.

It is noted that today it is necessary to consider the definition of "readiness" of primary school teachers to implement organizational forms of learning in the educational environment. The scientific research involves two main areas of study: on the one hand, it is the study of the characteristics of the readiness of primary school teachers, and on the other hand, the study of ways of organizing forms of learning.

The perspective of further research on the problem of forming the readiness of primary school teachers as an integral system and the result of the pedagogical process is provided.

Key words: *readiness, primary school teachers, readiness for activity as a psychological state, factors of the basis of readiness for activity, periods of readiness development, professional readiness, physiological mechanism of readiness.*